

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2013-4-35 (Muafiyet)

Karar Sayısı : 13-40/521-230

Karar Tarihi : 26.06.2013

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI

Üyeler : Kenan TÜRK, Dr. Murat ÇETİNKAYA, Reşit GÜRPINAR, Fevzi ÖZKAN

B. RAPORTÖRLER : Dr. Hakan BİLİR, Hale GÜNDÜZ, Kasım ŞENGÜL

C. BİLDİRİMDE

BULUNAN

: Yapı Kredi Sigorta A.Ş. ve Yapı Kredi Emeklilik A.Ş.

Temsilcileri: Av. Gönenç GÜRKAYNAK,

Av. K. Korhan YILDIRIM, Av. Öznur İNANILIR

Çitlenbik Sok. No:12 Yıldız Mah. 34349 Beşiktaş/İstanbul

- (1) **D. DOSYA KONUSU:** Yapı Kredi Bankası A.Ş. ile Yapı Kredi Emeklilik A.Ş. ve Yapı Kredi Sigorta A.Ş. arasında akdedilen hayat ve hayat-dışı sigorta sözleşmelerine muafiyet tanınması talebi.
- (2) **E. DOSYA EVRELERİ:** Kurum kayıtlarına 08.05.2013 tarihinde giren başvuru üzerine düzenlenen 21.06.2013 tarih ve 2013-4-35/MM sayılı Muafiyet/Menfi Tespit Ön İnceleme raporu görüşülerek karara bağlanmıştır.
- (3) **F. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda; bildirim konusu sözleşmeye 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesi çerçevesinde bireysel muafiyet tanınmasında sakınca bulunmadığı ifade edilmiştir.

G. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

G.1. İlgili Pazar

- (4) Dosya mevcudu bilgiler çerçevesinde, ilgili ürün pazarı tanımı yapılmasına gerek görülmemiştir. Öte yandan, ilgili coğrafi pazar "Türkiye" olarak belirlenmiştir.

G.2. Değerlendirme

- (5) Bildirime konu "Hayat Sigortaları Acentelik Sözleşmesi" ve "Hayat Dışı Sigortaları Acentelik Sözleşmesi" ile Yapı Kredi Bankası A.Ş. (YKB); Yapı Kredi Emeklilik A.Ş. (YKE) ve Yapı Kredi Sigorta A.Ş. (YKS)'nin sunduğu hayat sigortası ve hayat dışı sigorta ürünlerinin ve bu ürünlere yönelik hizmetlerin pazarlanması, promosyonu, dağıtımı ve satışı için acente olarak atanmıştır. Bir diğer ifade ile YKE ve YKS, anlaşma ile söz konusu ürünlerin YKB'nin dağıtım ağı aracılığıyla satışı için münhasır tedarikçisi konumuna gelecektir. Söz konusu acentelik sözleşmeleri 15 yıl süreyle münhasırlık içeren bir banka sigortacılığı düzenlemesidir.

G.2.1. 4054 Sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 4. Maddesi Açısından Yapılan Değerlendirme

- (6) YKB ile aynı ekonomik bütünlük içinde olan YKS ile YKE'nin, Allianz Hayat ve Emeklilik A.Ş. (Allianz) tarafından devralınması nedeniyle, söz konusu sigorta şirketleri ile halen onların acenteliğini yapan YKB arasında münhasır acentelik sözleşmesi yapılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.
- (7) Bildirime konu acentelik sözleşmelerinin konusu, YKB'nin acente olarak tayin edilmesi ve YKE ile YKS'nin hayat sigortası ve hayat dışı sigorta ürünlerinin pazarlanması ve satımı ile ilgili olarak acenteye teknik yardım ve destekte bulunmasından ibarettir. Sözleşmelerin 8. maddesi YKB'nin yükümlülük ve sorumluluklarını düzenlemektedir. Bu yükümlülük ve sorumluluklar yerleşik acentelik ve sigorta teamülleri çerçevesinde makul yükümlülük ve sorumluluklardır. Tüm sigorta sözleşmelerinde hukuki ilişki sigorta şirketi ve sigortalı olduğundan, primler kanuna uygun olarak YKS ve YKE tarafından belirlenmektedir (Türk Ticaret Kanunu,

13-40/521-230

1430. madde). Ayrıca, acentenin müşterilere primler üzerinden indirim yapma, herhangi bir tutarı iade etme veya bu tutardan feragat etme yetkisi de bulunmamaktadır. Dolayısıyla bildirim konu acentelik sözleşmeleri ile YKB'nin acente olarak 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği'nin açıklanmasına Dair Kılavuz (Kılavuz) çerçevesinde açıklanan riskleri üstlenmediği ve bağımsız davranmadığı anlaşılmaktadır.

- (8) Buna göre, sözleşmeler ile YKB'nin üstlendiği edim YKS ve YKE tarafından üretimi ve pazarlaması yapılan hayat sigortası ve bireysel emeklilik ürünlerinin müşterilere satışı ve sigorta primlerinin tahsili ile sınırlı olup, ticari ve mali riskler YKS ve YKE tarafından üstlenilmektedir. Dolayısıyla bildirim konu acentelik sözleşmelerinin, müvekkil hesabına aracılık ettiği ya da akdettiği sözleşmelere ilişkin olarak acenteye getirilen sınırlamalar bakımından, 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- (9) Bununla birlikte, bildirim konusu acentelik sözleşmelerinde münhasırlık ve rekabet yasağı ile ilgili çeşitli hükümler yer almaktadır. Bu hükümlere göre, YKS ve YKE, hayat ve hayat dışı sigorta ürünlerinin YKB'nin dağıtım ağı vasıtasıyla pazarlanması, satışı ve dağıtımına ilişkin münhasır bir hak elde etmektedir. Anılan acentelik sözleşmelerinin 5. maddesi ile YKB sözleşmelerde belirtilen kapsam içerisinde, Türkiye'de münhasıran YKS ve YKE tarafından tedarik edilen hayat ve hayat dışı sigorta ürünlerinin dağıtım ağı üzerinden pazarlanmasını, tanıtımını ve satışını gerçekleştirmeyi ve bunun için gereken personeli ve diğer kaynakları temin etmeyi taahhüt etmektedir. Acentelik sözleşmelerinin süresinin 15 yıl olduğu da dikkate alındığında, söz konusu hüküm ile birlikte YKB'ye bu süre zarfında rekabet etmeme yükümlülüğü getirilmiş olduğu görülmektedir. Anılan hükümlerin rekabeti kısıtlayıcı olması nedeniyle, bildirim konu sözleşmelere menfi tespit belgesi verilmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

G.2.2. 2002/2 sayılı Grup Muafiyeti Tebliği Bakımından Yapılan Değerlendirme

- (10) Taraflar arasındaki dikey ilişki nedeniyle bildirim konusu sözleşmeler öncelikle 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyeti Tebliği açısından değerlendirilmiştir.
- (11) Mezkur Tebliğ'in 5. maddesine göre alıcıya getirilen belirsiz süreli veya süresi beş yılı aşan rekabet etmeme yükümlülüklerine Tebliğ ile sağlanan muafiyet uygulanamamaktadır. Acentelik sözleşmelerinin 5.1. ve 5.2. maddeleri, genel çerçeve olarak YKE ve YKS'nin sözleşme süresi boyunca hayat ve hayat dışı sigorta ürünlerinin münhasır sağlayıcısı olacağı hususunu düzenlemektedir. Ayrıca, Sözleşmede var olabilecek olası boşlukların önüne geçmek üzere hüküm YKB'nin bağlı olduğu grubu da kapsamına almaktadır. (...TİCARİ SIR...)
- (12) Öte yandan, Sözleşmelerin 3. maddelerinde anlaşmalar yukarıda belirtildiği şekilde, daha önce feshedilmediği takdirde, 15 yıllık bir süre boyunca yürürlükte kalmak üzere akdedilmiştir. Sözleşmede otomatik veya örtülü bir yenilenme mekanizması bulunmamaktadır. Taraflar 15 yıllık sürenin bitiminden 12 ay önce sözleşmelerin yenilenip yenilenmeyeceğini iyi niyet kuralları çerçevesinde müzakere edeceklerdir. Bu tür bir yenileme tarafların karşılıklı rızasını gerektirmektedir.
- (13) Bu çerçevede acentelik sözleşmelerinin süresinin 15 yıl olması ve sözleşmeler ile alıcıya rekabet etmeme yükümlülüğü getirilmiş olduğu dikkate alındığında, bildirim konusu sözleşmelerin grup muafiyet hükümlerinden faydalanamayacağı anlaşılmaktadır.

G.2.3. Kanun'un 5. Maddesi Bakımından Yapılan Değerlendirme

- (14) Daha önce de değinildiği üzere acentelik sözleşmeleri ile YKB'nin 15 yıl süreyle başka sigorta şirketlerinin acenteliğini yapması engellenmektedir. Diğer bir deyişle YKB'nin farklı sigorta şirketlerine sunabileceği hizmetler ilgili sözleşmeler ile sınırlandırılmaktadır. Öte yandan YKB'ye getirilen rekabet yasağı sınırlı bir yasak olup, sözleşmelerin 5.4, 13.2, 13.3 bölümleri ile 4 numaralı eki uyarınca, YKS'nin ve YKE'nin münhasırlık hakları stratejik olmayan ürünlerde geçerli değildir.

13-40/521-230

- (15) Herhangi bir rekabet kısıtlamasına bireysel muafiyet tanınması için aşağıda yer verilen iki olumlu iki olumsuz koşulun birlikte sağlanması gerekmektedir. Aşağıda bildirim konusu acentelik sözleşmesine yönelik yapılan bireysel muafiyet değerlendirilmesine yer verilmiştir.

- Malların üretim veya dağıtım ile hizmetlerin sunulmasında yeni gelişme ve iyileşmelerin ya da ekonomik veya teknik gelişmelerin sağlanması

- (16) Sigortacılık hizmetlerinin farklı seviyelerinde faaliyet gösteren bankalar sıklıkla dağıtım kanalında acente olarak yer almaktadır. Banka sigortacılığı olarak adlandırılan banka ve sigorta şirketleri arasındaki bu tür yakın ilişkiler ölçek ve kapsam ekonomisine imkan sağladığı gibi her iki tarafın da diğerinin müşteri tabanına erişimini sağlaması, çapraz satış olanakları, diğer tarafın üstün marka imajından fayda elde edilmesi ve dağıtım açısından ileriye doğru dikey bütünleşme gibi kazanımlara neden olmaktadır.
- (17) Bildirim konusu münhasır acentelik sözleşmeleri ile tek bir sigorta şirketinin ürünlerine odaklanılarak, o konuda daha fazla teknolojik ve kurumsal yatırım yapılmasının sağlanacağı, bunun da nihai olarak tüketicilere sağlanan hizmetlerin iyileştirilmesine yol açacağı anlaşılmaktadır.
- (18) Bu itibarla inceleme konusu sözleşmelerin, Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde düzenlenen koşulu sağladığı değerlendirilmektedir.

- Tüketicinin bundan yarar sağlaması

- (19) Dosya konusu olayda, sigorta ürünlerinin doğası gereği, uzun süreli münhasırlık hükmünün faydaları tüketiciye geçecektir. Sigorta ürün ve hizmetlerinin doğrudan tüketicilere sunulması nedeniyle tüm tüketiciler uzun süreli münhasırlıktan doğan etkinliklerden faydalanacaktır. Tedarik zinciri içerisinde arada olumlu etkilerin tüketiciye yansımaları azaltabilecek başka katmanlar bulunmamaktadır. YKB ve YKS/YKE daha ucuz ve daha kaliteli ürün ve servisler sunarak faydaları doğrudan tüketiciye yansıtılabilecektir.
- (20) Bu itibarla inceleme konusu sözleşmelerde, 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde yer alan koşulun da sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

- İlgili pazarın önemli bir bölümde rekabetin ortadan kalkmaması

- (21) YKS, YKE ve aynı ekonomik bütünlük içerisinde yer alan Allianz'ın her biri sigorta pazarının birçok branşında faaliyet göstermektedir.
- (22) Dosya mevcudu bilgilere göre, pazarda faaliyet gösteren teşebbüslerin son üç yıla ait pazar paylarına bakıldığında, sigorta sektörünün bir bütün olarak ele alınması durumunda, YKS ve YKE'nin devralmasını takiben Allianz'ın pazar payının yaklaşık olarak %14'e ulaştığı görülmektedir.
- (23) Öte yandan, hayat sigortası branşına yönelik pazar paylarına bakıldığında, YKB aracılığı ile dağıtım yapılacak YKE'nin hayat sigortaları bir bütün olarak ele alındığında pazar payı yaklaşık olarak %8'dir. Bildirim Formu'na göre, YKE'nin hayat sigortalarının bir alt branşı olarak kabul edilebilecek bireysel emeklilik alanında ise pazar payı 2010 yılında %15,47, 2011 yılında %16,1 ve 2012 yılında %17,05 olarak gerçekleşmiştir. Aynı ekonomik bütünlük içerisinde yer alan Allianz'ın bireysel emeklilik alanında pazar payı 2010 yılında %4,45, 2011 yılında %3,81 ve 2012 yılında %3,45 olarak gerçekleşmiştir.
- (24) Hayat dışı sigorta alanında ise, YKB aracılığı ile dağıtım yapılacak YKS'nin pazar payı yaklaşık olarak %7'dir. 2012 verilerine göre, sağlık hariç olmak üzere diğer alanlarda YKS'nin pazar paylarının %10'un altında kaldığı görülmektedir. Bu durumun tek istisnası olan sağlık branşında ise YKS'nin pazar payı %23'e yaklaşmaktadır.
- (25) Buna göre YKE ve YKS'nin, hayat sigortalarının alt branşı olan bireysel emeklilik alanı ve hayat dışı sigortaların alt branşı olan sağlık alanı dışında %10'nu geçen pazar payı bulunmamaktadır.

13-40/521-230

- (26) Bildirim konusu kapsamında, tüm satış kanallarının pazar paylarına bakıldığında, hayat dışı branşında acentelerin, hayat branşında ise bankaların dağıtım kanalı olarak öne çıktığı görülmektedir. Bankalar hayat branşında yaklaşık %77 paya sahipken bu oran hayat dışı branşı için yalnızca %14 olarak gerçekleşmektedir.
- (27) Hayat ve hayat dışı sigortalar için hangi dağıtım kanalının öne çıktığının görülmesini takiben, sözleşme tarafları ile aynı ekonomik bütünlük içerisinde yer alan Allianz'ın sigortacılık faaliyetleri bakımından hangi dağıtım kanalının öne çıktığı incelenmiş ve bankaların YKE bakımından ilk sırada yer aldığı tespit edilmiştir. YKS için öne çıkan dağıtım kanalı ise acenteliktir.
- (28) Konu hakkında daha doğru bir saptama yapılabilmesi bakımından YKB'nin banka sigortacılığı alanındaki pazar payına bakılmıştır. Buna göre, bankaların payının sınırlı olduğu hayat dışı sigortalarında bir dağıtım kanalı olarak YKB'nin payı ancak %1,7 iken bu oran bankaların domine ettiği hayat sigortaları alanında %6,7'ye yükselmektedir. Görüldüğü üzere YKB'nin her iki alandaki pazar payı, kapama etkisi nedeniyle pazara girişleri engellemekten uzaktır.
- (29) Ayrıca, YKB'nin bankacılık sektöründeki pazar payı 2013 yılının ilk çeyreğinde, mevduatlar, aktifler, krediler ve alacaklar yönünden, %10,3 ile %11 arasındadır.
- (30) Yukarıda yer verilen bilgilerden yola çıkarak, özellikle hayat sigortacılığı bakımından bankaların önemli bir ağırlığı olmakla birlikte, hem YKB'nin hem de YKS ve YKE'nin ilgili alanlardaki paylarının düşük olduğu; dolayısıyla öte yandan, bankacılık sektöründe rekabetin mevcudiyeti nedeniyle, acentelik sözleşmelerinin dağıtım kanalındaki rekabeti sınırlayıcı bir etkiye yol açmayacağı neticesine varılmıştır.
- (31) Ayrıca, acentelik sözleşmelerinde yer verilen "münhasır olmayan müşteri istisnası", "stratejik olmayan ürün istisnası" ve "yeni ürün istisnası" konu başlıkları münhasırlığın kapsamını daraltmaktadır.
- (32) Öte yandan, kredilerle ilgili sigortalarda acentelerin tüketicinin seçim özgürlüğünü engellemesi yasaktır¹. Kredi teminatlarının sigortalanması söz konusu olduğunda tüketicilerin seçim hakkı bulunmaktadır. Bu çerçevede tüketici dilerse YKB'nin çalıştığı sigorta şirketi ile dilerse diğer bir sigorta şirketi ile çalışmakta serbesttir. Ayrıca kredi piyasasında da hakim durumda bulunan bir teşebbüs olmadığı için herhangi bir bankadan kredi alamayan bir tüketicinin, diğer bir bankaya geçmesinin önünde ciddi bir engel bulunmamaktadır.
- (33) Son olarak benzer nitelikli dikey anlaşmalar nedeniyle ilgili pazarın üçüncü taraflara kapatılmasına yönelik etkinin değerlendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Daha önce değinildiği üzere hayat sigortalarının yaklaşık %77'sinin banka kanalı ile dağıtılmış olması banka sigortacılığının paralel ağlarla kapatılması konusunu gündeme getirmektedir.
- (34) Bu çerçevede, ilgili pazara girişler ve ilgili pazardaki rekabet, birbiriyle rekabet halindeki sağlayıcılar veya alıcılar tarafından uygulanan benzer nitelikteki dikey anlaşmaların oluşturduğu paralel ağlar tarafından önemli ölçüde engellenmekte ise Kanun'un 5. maddesindeki muafiyet şartlarının gerçekleşmesi mümkün değildir. Bu durumda şartların değişmesi nedeniyle muafiyetin her zaman için geri alınabilmesi mümkündür.
- (35) Sonuç olarak bildirim konusu sözleşmeler ile ilgili pazarın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmayacağı ve muafiyetin bu koşulunun sağlandığı değerlendirilmesine ulaşılmıştır.

¹ 17 Ocak 2009 tarih ve 27113 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Bireysel Kredilerle Bağlantılı Sigortalar Uygulama Esasları Yönetmeliği'nin "İyiniyet" başlıklı 10. maddesine göre zorunlu veya ihtiyari sigortalarda, kredi kullanan kişinin sigorta şirketini seçme hakkı sınırlandırılmaz. Sigorta sözleşmesine veya kredi sözleşmesine sigortanın belirli bir sigorta şirketine yaptırılmasına ilişkin konan her türlü şart hükümsüzdür.

13-40/521-230

- Rekabetin (a) ve (b) bentlerindeki amaçların elde edilmesi için zorunlu olandan fazla sınırlanmaması

- (36) Bildirim konusu sözleşmeler ile YKB'ye getirilen 15 yıllık sözleşme süreci boyunca geçerli olacak rekabet yasağının yaratacağı muhtemel rekabet karşıtı etkiler, pazarın rakip sigorta şirketlerine kapatılması ve/veya marka içi rekabetin ortadan kalkmasıdır. Rekabet etmeme yükümlülüğünün süresi arttıkça daha büyük ölçüde bir pazar kapatma etkisi doğacaktır. Dikey anlaşmalarda, hakim durumda olmayan teşebbüsler arasında bir ila beş yıl arasında getirilen rekabet yasakları piyasadaki rekabet düzeyinde yarattıkları olumsuz etkileri dengeleyecek olumlu etkilerin varlığı durumunda makul kabul edilirken, beş yıldan uzun süreli rekabet etmeme yükümlülükleri ise çoğu yatırım türü açısından iddia edilen etkinlikleri gerçekleştirmek için zorunlu veya yaratılan pazar kapatma etkisini telafi etmeye yetecek düzeyde kabul edilmemektedir. Bununla birlikte, sağlayıcı tarafından alıcıya özgü olarak yapılan yatırımların -sağlayıcının başka alıcılar için kullanamayacağı teçhizata veya eğitime yatırım yapması v.b.- korunması için rekabet yasağı getirilmesi halinde yatırımların geri dönüşünü sağlamaya yetecek kadar süre için, franchise anlaşmalarında olduğu gibi alıcı ve sağlayıcı arasında önemli bir know-how transferinin söz konusu olduğu durumlarda da anlaşmanın süresi boyunca rekabet yasağı getirilmesi dikey anlaşmanın yaratacağı etkinlikler bakımından makul karşılanabilmektedir.
- (37) Bu kapsamda mevcut dosya bakımından, olası piyasa kapaması etkisinin piyasa yapısı ve tarafların pazar payı dikkate alındığında göz ardı edilebilecek seviyede olduğu, söz konusu pazar payları nedeniyle, marka içi rekabetteki sınırlamaların piyasadaki rekabet seviyesi üzerinde önemli bir etki yaratmayacağı, zaten halihazırda YKB'nin YKE ve YKS'nin acentesi olarak hizmet verdiği dikkate alındığında, 15 yıllık münhasırlık döneminin YKB'nin YKS ve YKE ile olan acentelik sözleşmesinden yeterli miktarda getiri sağlaması için gerekli olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca, ilgili pazarlarda markalar arası rekabetin önemli düzeyde bulunduğu, görece yoğunlaşmanın düşük olduğu ve YKB'nin banka sigortacılığı hizmetlerindeki pazar payının da düşük seviyelerde olduğu göz önünde bulundurularak, sözleşmelerde yer verilen 15 yıllık rekabet etmeme yükümlülüğünün makul olduğu kanaatine varılmıştır.

H. SONUÇ

- (38) Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, Yapı Kredi Bankası A.Ş. ile Yapı Kredi Emeklilik A.Ş. ve Yapı Kredi Sigorta A.Ş. arasında 08.04.2013 tarihinde akdedilen Hayat ve Hayat Dışı Sigortaları Acentelik Sözleşmeleri'ne, 4054 sayılı Kanun'un 5. maddesinde sayılan şartların tamamını karşılaması nedeniyle bireysel muafiyet tanınmasına OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.